

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain 59 §:n muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 319/2022 vp) täydentämisestä

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain 59 §:n muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 319/2022 vp) täydentämisestä (HE 328/2022 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lääkintöneuvos Sirkku Pikkujämsä, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Merituuli Mähkä, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori Toomas Kotkas
- professori Olli Mäenpää
- professori Janne Salminen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain 59 §:n muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan alkuvuonna 2023. Korvauksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelta 2024 syntyneisiin kustannuksiin.

Esitykseen sisältyvissä säätämisperusteluissa lakiehdotuksia tarkastellaan ennen muuta perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden, 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan,

Valiokunnan lausunto PeVL 105/2022 vp

15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan, 19 §:ssä säädetyn oikeuden sosiaaliturvaan ja 80 §:ssä asetuksen antamisesta ja lainsäädäntövallan siirtämisestä säädetyn kannalta.

Hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaa esityksestä lausunnon.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Esityksessä ehdotetaan, että voimaannanolain (laki sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta) 59 §:ssä säädetään valtion erilliskorvauksesta, jolla valtio voisi korvata Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueille kahden ympärivuorokautisen yhteispäivystysyksikön ylläpidosta aiheutuvia ylimääräisiä kustannuksia. Erilliskorvauksen määrä ei kuitenkaan voi ylittää 20:tä prosenttia koko hyvinvointialueen ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen toimintakuluista, joista on vähennetty toiminnasta saadut tulot. Esityksen tavoitteena on vahvistaa Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueiden edellytyksiä kahden ympärivuorokautisen yhteispäivystysyksikön ylläpitoon.

(2) Hallituksen esityksen perustelujen (s. 5 ja 25) mukaan ehdotus myönnettävästä erillisestä korvauksesta perustuu erityisesti siihen, että erilliskorvauksella halutaan turvata Kemian ja Savonlinnan sairaalan päivystystoiminnan jatkumista aiemman laajuusena, sillä niissä on historiallisesti ollut ympärivuorokautinen yhteispäivystys aiemman oman sairaanhoitopiirin keskussairaalaustuksen perusteella. Erilliskorvauksen takia näiden kahden alueen ei tarvitsisi kohdentaa rahoituslain perusteella saamaansa yleiskatteellista rahoitusta kahden yhteispäivystysyksikön ylläpidon aiheuttamiin ylimääräisiin kustannuksiin. Hallituksen esityksen (s. 26) mukaan esitys saattaa hallituksen käsityksen mukaan olla ongelmallinen yhdenvertaisuusperiaatteen näkökulmasta.

(3) Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Perustuslain yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42–43). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin vakiintuneesti korostanut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (ks. esim. PeVL 2/2011 vp, s. 2/II, PeVL 64/2010 vp, s. 2).

(4) Nyt ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on turvata päivystystoiminnan jatkuminen aiemman laajuusena. Sääntelyn vaikutukset hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmän kokonaisuuteen eivät ole erityisen merkittäviä eivätkä sääntelyn vaikutukset eri alueiden asukkaiden asemaan muun muassa esitykseen sisältyvän korvauskaton vuoksi ole erityisen merkittäviä. Sääntely ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta.

(5) Lakiehdotuksen 59 §:n 3 momentin mukaan Lapin tai Etelä-Savon hyvinvointialueelle palveluja tuottavilla palveluntuottajilla on viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä myös julkisuuslaki) nojalla julkisten tietojen ja asiakirjojen lisäksi velvollisuus pyynnöstä antaa salassapitosäännösten estämättä hyvinvointialueelle selvityksen tekemisen kannalta

Valiokunnan lausunto PeVL 105/2022 vp

välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan merkittävää osaa säännöksen soveltamisalalle kuuluvista asiakirjoista on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 19 §:n ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 5 §:n 2 momentin toimeksiantoasiakirjoja koskevan sääntelyn johdosta pidettävä hyvinvointialueen asiakirjoina. Valiokunta painottaa, että nyt ehdotetusta säännöksestä ei ole syytä tehdä vastakohtaispäätelmiä julkisuuslain tulkinnasta. Valiokunnan mielestä soveltamisalojen osittainen päällekkäisyys ei kuitenkaan estä säätämästä ehdotettua säännöstä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 16.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Jari Kinnunen kok (osittain)
jäsen Mikko Kinnunen kesk (osittain)
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Mats Löfström r
jäsen Wille Rydman ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Tuula Väättäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkinen